

ARTICULUS SECUNDUS

Generalis conspectus de constitutione Ecclesiae.

407. Quae ad constitutionem Ecclesiae pertinent in tota huius disputationis serie evolvi ac demonstrari debent. Iuverit tamen in antecessum eius ideam summam proponere, ut clarius procedat tractatio. Si autem cuiuscumque societatis indeoles nequit

eorum qui, ubiquecumque sint, viva unione cum Christo per fidem iunguntur, et de sanctificantibus eius Spiritus influxibus participant. Proprie loquendo, praeter iam in terris, omnes salvandos comprehendit. Arctiori significazione, nomen [Ecclesiae] corpus vere credentium quovis dato tempore in mundo existens designat.

« Eatenus invisibilis est vera Ecclesia quatenus non adhuc manifestatur qua corpus; seu, aliis verbis, nulla est societas seu corpus visible in terris, de quo praedicari potest quod sit corpus Christi mysticum. Hinc plane sequitur Caput huius corporis non esse visible.

« Ecclesiae particulares, aliter separatae, unum sunt propter communem relationem ad unam veram Ecclesiam, seu corpus Christi mysticum, et coniunctionem cum ea. Huius coniunctionis, ideoque verae visibilis Ecclesiae notae externae sunt pura praedicatio verbi in fundamentalibus saltem) et administratio sacramentorum, "quoad ea quae necessario requiruntur iuxta Christi institutum." Hae sunt duas notae necessariae verae Ecclesiae [“*of a true Church*”]; quibus addi potest, etsi minus necessaria, usus disciplinae.

« Etsi, secundum conceptum Ecclesiae, visibles sint "congregations sanctorum," i. e. vere sanctificatorum, et ut tales habendae sint, si sint vocandae Ecclesiae, attamen nunquam vere tales sunt. De facto sunt semper conventus mixti, complectentes hypocritas et christianos qui solum nomine tenus tales sunt, aeque ac vere credentes; inter quos perfecta separatio, in praesenti vita, impossibilis est, et secundo Christi adventui reservatur. Hinc collectio visibilium Ecclesiarum christianarum per mundum non est idem accurate cum vera Ecclesia [“*the true Church*”] quae, ut dictum est, ex solis vivis membris Christi constat.

« “Episcoporum successio,” “Antiquitas,” “Amplitudo,” “Nomen Catholicae,” et huinsmodi notae per se non probant aliquam societatem esse Christi veram Ecclesiam [“*a true Church*”].

« Uni verae Ecclesiae [“*to the one true Church*”], corporis Christi, proprie pertinent promissiones perpetuitatis, perpetuae praesentiae Christi, et conservationis ab errore fundamentali. Idem dici potest de attributis Ecclesiae, Unitatis, Sanctitatis, etc. Haec, in plena et propria significacione, non possent praedicari nisi de eo corpore (mystico) Christi, quod adhuc non est plene manifestatum ».

recte definiri, nisi inspicio factum, ex quo nata veluti est; a fortiori id dicendum de Ecclesia, quae supernaturalis est institutio, ac tota quanta est a libera sui Institutoris voluntate pendet. Quare evidenter absurdum est assertio Kant (*La religion dans les limites de la raison*, trad. Trullard, Paris, 1841., pag. 174.) qui contendit e contra, impossibile esse genuinam universalis religionis naturam assequi, nisi a facto praescindamus — Cf. Taparelli (*Saggio*, etc. vol. 2. nn. 1410. seqq.

408. Itaque constat primo, non modo apud Catholicos, sed etiam apud Novatores, Ecclesiam aliquid *de se invisible* continere, societatemque esse *spiritualem* et *supernaturalem*. Est quidem societas — 1) *spiritualis*, quatenus scilicet ad hoc facta comparataque est divinitus, ut membra sua proxime quidem ex statuta norma sanctificet, tum vero, quod illius fructus est ac corona, ad aeternam beatitudinem adducat; atque hoc tandem pacto externam Dei gloriam promoveat — 2) Est *supernaturalis*: nimur est societas, cuius origo, media et finis, omnem praetergressa humanae naturae exigentiam, Deo debentur: qui sicuti sua incitatus bonitate hominum genus ab origine ad statum provexit indebitum seu supernaturalis; ita eiusdem lapsum sua impulsus misericordia restituere omnino voluit ad eumdem statum. Cf. Schrader (de Unit. Rom. I. 1. pag. 16.).

409. At secundo, non minus certum est, ut infra probabitur, elementum aliquod sensibile Ecclesiae competere, quae proinde *visibilis* societas est. Statutus enim a Christo fuit, ut aliqua iam attingamus — 1) aggregationis modus, *baptismus*, — 2) praescripta fuit principalis conditio, *fides* — 3) fuit propositum credendi agendique obiectum, *quaecumque mandavi vobis*. — 4) institutum fuit magisterium ac tribunal authenticum, penes quod esset doctrinae integritas, leges ferendi, iudicandi, puniendi summa potestas: *docete — ego vobiscum sum — collatae solvendi ligandique claves* — et nisi Ecclesiam audierit, sit tibi sicut *ethnicus et publicanus* — 5) vocati selectique sunt duodecim, quibus omnis inesset potestas Ecclesiam docendi ac regendi, et a quibus, determinata hierarchica forma, continuandum iugiter ministerium in sequentes doctores atque pastores perenniter dimanaret. Cf. Schrader (op. cit. p. 12.).

410. Exinde factum est, ut communiter iam Theologi doceant, Ecclesiam *anima* veluti et *corpore* constitui: visible elementum *corpus*, spirituale et supernaturale *animam* vocant. Quod quidem aptissime dici, constat — 1) ex analogia. Nam *coetus* fidelium, seu societas nobis exhibet ideam corporis moralis, seu moralis personae, quae ad instar humani individui viventis existat et agat. Sieut ergo in physico humano individuo distinguuntur *corpus* et *anima*; ita in morali individuo *corpus* et *anima* considerari possunt. Iamvero in homine *corpus* est elementum materiale, visible, determinabile; *anima* vero elementum seu principium invisible, informans, determinans. Merito igitur Ecclesiae elementum visible, pars materialis seu *corpus* dicitur; elementum vero spirituale et supernaturale, pars formalis seu *anima* appellatur.

2) Haec eadem appellatio *corporis* et *animaee* Ecclesiae fundatum habet in Scripturis. Nam, ut pauca delibemus, Apostolus (Coloss. III. 15.) ait: « Pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore ». Et (I. Cor. X. 17.) scribit: « Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus ». Nimirum, sicut unus est panis eucharisticus, quem omnes Ecclesiae filii participamus; ita unum Ecclesiae corpus universi invicem consociati efficimus; sicut ex multis granis fit unus panis; ita ex multis fidelibus fit unus panis sacer et vivus, unum scilicet corpus mysticum. Et (XII. 13.): « In uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudei, sive gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno spiritu potati sumus ». Videlicet uno Spiritu seu dono eius, tamquam eadem informante anima, a principio in baptismo in unum corpus coauimus; et subinde in eucharistica unius spiritus participatione refecti, tamquam iugi animae vitalis influxu, in uno corpore conservamur ac crescimus.

411. Ad intimam Ecclesiae constitutionem penitus rimandam, ulterius aliqui progressi, in Ecclesia quamdam veluti Incarnationis continuationem sibi videre visi sunt. Quam ideam a Möhler (*Symbolism*) expositam et evolutam, ita paucis proponit Perrone (cap. 2.): « Christus Deus-Homo voluit in (Ecclesia) perfectam sui ipsius imaginem ac similitudinem relinquere, in qua et per quam ipsem vivere quodammodo videretur, ac nobiscum etiam,

post visibile suum in coelum ascensum, conversari. Haec propterea societas, Christum prae se ferens, ut ipsi loquuntur, *divino-humana* est, subsistens in *unitate* personae cum utriusque naturae *communicatione*: quo fit ut elementum, ut vocant, divinum pervadat ac penetret elementum humanum, ipsumque regat ac dirigat, alat ac veluti informet, unitatemque ex utroque constituat. Quod divinum in hac persona morali seu societate inesse dicunt, constituit partem eius intimam seu animam; quod vero humanum vocant, constituit eius formam exteriorem ac visibilem sive *corpus*, quo velut organo anima exterius se prodit ac manifestat. Exinde fit... ut Ecclesia una sit, prout unus est Christus; sancta, uti sanctus est Christus; indefectibilis, quemadmodum indefectibilis est Christus; infallibilis, sicut infallibilis est Christus, qui eam tamquam vivam imaginem sui ipsius atque perfectam esse voluit, imo per eam quodammodo se in his terris usque ad consummationem saeculi perpetuare constituit, ita ut, quod Christus habuit et habet natura sua, communicet per gratiam ac priuilegium huic filiae seu sponsae suae ».

412. Haec autem, si rite intelligantur, quatenus nempe Christus instituit ad instar Incarnationis Ecclesiam, quae proinde eius *mysticum* corpus est, traduntur in Scripturis et a Patribus. Ac — 1) quidem in Scripturis. Etenim dicitur (I. Cor. XII. 27.): « Vos autem estis corpus Christi », quod, ut per se patet, intelligendum est de tota Christi Ecclesia; neque Apostolus ibi loquitur de Corinthiis seorsim sumptis. Et (Eph. I. 22. seqq.): « Ipsum [Christum] dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius ». Et (ibid. IV. 11. seq.): « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos... in aedificationem corporis Christi ». Et (ibid. V. 30.): « Membra sumus corporis eius (Christi) de carne eius et ossibus eius ». Et (Coloss. I. 24.): « Adimpleo ea quae desunt possessionum Christi, in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia ».

2) Eadem traduntur a Patribus, quos inter S. Athanasius (lib. de Incarnat. § 21.) scribit: « Et cum Petrus dicat: “ certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus hunc Jesum quem vos ericifixistis; ” non de divinitate eius dicit, quod Dominum ipsum et Christum fecerit; sed de humilitate eius, quae est *Universa Ecclesia*, quae in ipso dominatur

et regnat, postquam ipse crucifixus est, et quae ungitur ad regnum coelorum, ut cum illo regnet, qui seipsum pro illa exinanivit, et qui, induta servili forma, ipsam assumpsit ». Et S. Augustinus (ser. 86. in pasch. n. 2.) ait: « Ecce discipuli et Christum viderunt post resurrectionem, et hoc futurum fuisse Scripturas sanctas ore ipsius audierunt. Nos Christum praesentem in carne non vidimus; sed Scripturas, quibus et illi firmati sunt, quotidie ut leguntur audimus. Et quid de Scripturis dixit? Praedicari in nomine eius poenitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientes ab Hierusalem. Hoc discipuli non videbant; Christum videbant de futura Ecclesia dicentem. Dicente itaque Christo quod non videbant, credebant. *Caput* videbant, *corpus* nondum videbant. Nos *corpus* videmus, *de capite* credimus. Duo sunt, sponsus et sponsa, *caput et corpus, Christus et Ecclesia*. Discipulis seipsum ostendit et Ecclesiam promisit. Nobis Ecclesiam ostendit, de seipso credere praecepit. Unum videbant Apostoli, aliud non videbant. Et nos unum videmus, aliud non videmus. Quomodo illi *a praesente capite* credebant *de corpore*, sic nos *de praesente corpore* credamus *de capite*. An negaturi sumus? Sed negare nos clamans veritas ipsa non sinet. Videmus enim Ecclesiam Christi a solis ortu usque ad occasum laudare nomen Domini ».

413. His semel constitutis, haud difficile erit dijudicare quid *animam*, quidque *corpus* Ecclesiae constituat. Quidquid enim in primis spirituale est, et Ecclesiam in suo esse determinat, in eaque est principium vitae et motus; ad eius *animam* pertinere dicendum est. Unde pertinet ad animam Ecclesiae — 1) gratia sanctificans, quae est formale principium vitae supernaturalis — 2) Fides, Spes et Caritas, quae nequeunt deesse ubi est gratia sanctificans, quaeque praecipua sunt, supernaturalis vitae operationum principia proxima — 3) Ceterae supernaturales virtutes, nec non interior gratia actualis, sine qua supernaturalis operatio est impossibilis — 4) reliqua omnia interna dona Spiritus Sancti, quibus supernaturalis sanctitas et activitas amplificatur et efficacior redditur. »

414. Hic donis, quae nisi actus possideantur ab omnibus Ecclesiae membris, *ad omnia tamen ordinantur*, ea addi debent quae *aliquibus solum* in aliorum utilitatem conferuntur. Quo do-

norum genere non modo comprehendimus novem gratias gratis dataς, quas, enumerat Apostolus (I. Cor. XII.), et de quibus egimus in tract. *de Gratia* (n. 19. seqq.); sed etiam potestatem ordinis et iurisdictionis, ad baptizandum, ad remittenda peccata, ad sacrificium offerendum, ad praedicandum verbum Dei, ad leges ferendas, etc. etc.: quae omnia unum finem communem respiciunt, nempe conservationem et incrementum Ecclesiae, sanctificationem et perfectionem membrorum eius. Vita enim et sanctitas Ecclesiae non in eo solum consistit, ut membra sancta habeat, et veluti passive sancta sit; sed, si adaequate sumatur, importat etiam activitatem et energiam supernaturalem, qua tum sua membra doceat, regat, promoveat in vita supernaturali ad vitam aeternam consequendam, tum extraneos vocet, instruat, convertat in ordine ad eumdem finem. Ad id autem praestandum maxime conferunt dona gratis data, gratia propria sacramenti ordinis, perennis Spiritus Sancti assistentia, etc.: quae proinde, sub hoc respectu, merito dicuntur ad Ecclesiae animam pertinere.

415. Quidquid autem externum est, visibile, veluti determinabile in Ecclesiae *corpore* recensendum est. Unde — 1) ad corpus Ecclesiae spectant ipsi homines plane adspectabiles, ad Ecclesiam pertinentes, prout coetum efformant, ex quo materiale Ecclesiae consortium resultat; eo ferme pacto, quo personae militum, prout simul aggregatae considerantur, corpus exercitus constituant — 2) Hinc regimen, quo personae illae in unitate continentur, et a quo impulsum accipiunt ad socialem operationem exercendam, ad corpus pariter Ecclesiae pertinet — 3) Pari ratione ad Ecclesiae corpus revocantur media omnia externa, praedicatio, Sacramentorum administratio, ritus, etc., quae ad finem ipsius Ecclesiae prosequendum adhibentur — 4) His adiici debet ipsa externa interiorum donorum manifestatio. Certe praedictae virtutes theologiae innumeris modis, tum per actus individuorum, tum publico Ecclesiae cultu manifestantur; potestas etiam spiritualis, sive ordinis sive iurisdictionis, apparet in variis modis in quibus et confertur et exercetur: denique vigor ille apostolici ministerii, qui, iuxta verba Christi, perpetuo in Ecclesia mansurus est, quotidie se prodit in confirmatione iustorum, in conversione peccatorum et acatholicorum.

416. Ex his omnibus quaedam iam licet inferre, quae summariam hanc Ecclesiae constitutionis ideam clarius exhibeant. Atque *primo* quidem gravissimi momenti controversia, quae de natura et definitione Ecclesiae agitatur catholicos inter et protestantes, in hoc potissimum consistit, quae sit nimurum Ecclesia cui privilegia multa immediate a Christo concessa sunt, et quam directe affiant promissa Christi de eius perennitate, infallibilitate, etc.: quae omnia haeretici, ut innuimus, Ecclesiae *invisibili* tribuunt. Verum hic error, passim in tractatus decursu refutandus, satis iam detegi ac respui potest. Etenim si Ecclesia constat *anima* et *corpo*, vel si est *corpus* Christi, admitti nequit Ecclesia, quae sit solum *invisibilis*; neque duplex admitti potest Ecclesia, *invisibilis* una, altera *visibilis*. Quemadmodum enim corpus et anima non constituant duplum hominem, sed duo sunt elementa essentialia unum hominem constituentia, quorum si unum, ex. gr., corpus, desit, iam non amplius habeatur homo; ita visibile et invisible elementum non duas, sed unam Ecclesiam constituunt, quorum si unum, ex. gr., visibile, desit, iam non amplius habeatur Ecclesia Christi. Ergo Ecclesia promissionum est Ecclesia *visibilis*.

417. Colligitur *secundo*, Ecclesiam, licet humanis individuis constet tamquam materia; esse tamen societatem intrinsece, essentialiter, et suo genere *supernaturalem*. Non enim origine tantum, fine ac mediis est supernaturalis; sed etiam intrinseca forma et vivificante principio, quod ipsum, ex disputatis, est essentialiter supernaturale. Quoniam autem eiusmodi supernaturale elementum non inexsistit tantummodo Ecclesiae corpori; sed illud in esse talis corporis socialis constituit, permeat quaqua versus et informat, eiusque omnem motum et actionem producit et administrat; hinc ipsum corpus Ecclesiae per se materiale, quandam veri nominis elevationem ac supernaturalitatem induit; adeoque tota societas, seu Ecclesia, supernaturalem dignitatem et ordinem nanciscitur.

418. Hinc *tertio*, cum dona gratiae *per appropriationem* trubantur Spiritui Sancto, cui intime per sanctificationem coniungimur (cf. *de Gratia*, n. 1032. seqq.), merito Ecclesia dicitur — 1) *habitaculum Dei*, iuxta illud (Ephes. II. 20. seqq.): « Super-

aedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino: in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu ». — 1) Dicitur *Sponsa Spiritus Sancti*: « siquidem appetit intimam dari communicacionem inter hunc et Ecclesiam: eandem Spiritus Sancti iugi afflatu foveri et ali, ac subiectum esse immediatum et adaequatum effusionis omnium charismatum, quae Spiritus Sanctus eidem perpetuo confert. Ex sui vero parte Ecclesia totam se Spiritui Sancto figendam et regendam tradit; eiusdem dona rite sancteque commissis sibi fidelibus administrat. Ipsa demum Spiritu Sancto foecundata non cessat Deo procreare filios, quos etiam materna sollicitudine ultra ipsos vitae mortalis fines complectitur » — 3) Imo dicitur Spiritus Sanctus *Cor Ecclesiae*. « Caput, inquit D. Thomas (3. p. q. 8. a. 1. ad 3.), habet manifestam eminentiam respectu caeterorum exteriorum membrorum; sed cor habet quamdam influentiam occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui invisibiliter Ecclesiam vivificat et unit; capiti autem comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus praefertur ».

419. Similiter *quarto*, si Ecclesia est *corpus* Christi, qui est Ecclesiae *Caput*, perpetua debet esse unio inter Christum et Ecclesiam. Unde Christus ipse (Jo. XV. 1. seqq.) exhibit fideles omnes uti totidem palmites uni sibi tamquam viti adhaerentes, et ex una vite haurientes vitales succos. Sed praeclare D. Thomas (l. c. c.) explicat hanc rationem *Capitis*, dicens: « Sicut tota Ecclesia dicitur unum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod secundum diversa membra habet diversos actus, ut Apostolus docet (Rom. 12. et 1. ad Corinth. 12.), ita Christus dicitur caput Ecclesiae secundum similitudinem humani capititis: in quo tria possumus considerare, scilicet ordinem, perfectionem et virtutem. Ordinem quidem, quia caput est prima pars hominis, incipiendo a superiori; et inde est quod omne principium consuevit vocari caput, secundum illud Ezech. (16. 35.): “Ad omne caput viae aedificasti signum prostitutionis tuae.” Perfectionem autem, quia in capite vigent omnes sensus et interiores et exteriores, cum in caeteris membris sit solus tactus: et inde

est quod dicitur (Isa. IX. 15.): "Senex et honorabilis ipse est caput." Virtutem vero, quia virtus et motus caeterorum membrorum, et gubernatio eorum in suis actibus est a capite, propter vim sensitivam et motivam ibi dominantem: unde et rector dicitur caput populi, secundum illud (I. Reg. XV. 17.): "Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus est?" Haec autem tria competit Christo spiritualiter. Primo enim secundum propinquitatem ad Deum gratia eius altior est et prior, etsi non tempore, quia omnes alii acceperunt gratiam per respectum ad gratiam ipsius, secundum illud (Rom. VIII. 29.): "Quos praescivit, hos et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus." Secundo vero, perfectio nem habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum, secundum illud (Joan. I. 14.): "Vidimus eum plenum gratiae et veritatis," ut etiam supra ostensum est (quaest. praec., art. 9.). Tertio, virtutem influendi gratiam in omnia membra Ecclesiae, secundum illud (Joan. I. 16.): "De plenitudine eius nos omnes acceptimus." Et sic patet quod Christus convenienter dicitur Ecclesiae caput ».

420. Ex quo, *quinto*, ulterius sequitur, quod sicut in humano corpore non omnia membra sunt eiusdem perfectionis, neque eundem actum habent, quamvis omnia ad commune hominis bonum concurrant; ita, si consideremus *dona gratis data*, non omnia membra Ecclesiae, quae est corpus Christi, possident eadem dona, quamvis ad totius corporis aedificationem ordinentur; propterea Ecclesia est *societas inaequalis*. Quae omnia non semel docuit Apostolus, sed praesertim (I. Cor. XII. a v. 12.) scribit: « Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus... Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem

corpus. Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non indigo; aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii... Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetae? numquid omnes Doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

421. Imo, *sesto*, vel si inspiciamus *dona, quae ad omnes ordinantur*, cum non omnes, qui sunt in Ecclesia, ea possideant in eadem mensura, nec omnes semper omnia possideant; non omnes eadem perfectione aut ratione coniunguntur Christo Capiti, ac propterea non eadem ratione sunt membra Ecclesiae. « Christus, inquit D. Thomas (3. p. q. 8. a. 3.), est caput omnium hominum, sed secundum diversos gradus. Primo enim et principaliter est caput eorum qui actu uniuntur ei per gloriam; secundo, eorum qui actu uniuntur ei per caritatem; tertio, eorum qui actu uniuntur ei per fidem », etc. Et Bellarminus (1. 3. de Ecclesia militante c. 2.) ait: « Notandum autem est ex Augustino in breviculo collationis, collat. 3., Ecclesiam esse corpus vivum, in quo est anima et corpus, et quidem anima sunt interna dona Spiritus Sancti, Fides, Spes, Caritas, etc. Corpus sunt externa professio fidei, et communicatio Sacramentorum. Ex quo fit, ut quidam sint de anima et de corpore Ecclesiae, et proinde uniti Christo capiti interius et exterius; et tales sunt perfectissime de Ecclesia; sunt enim quasi membra viva in corpore, quamvis etiam inter istos aliqui magis, aliqui minus vitam participant, et aliqui etiam solum initium vitae habeant, et quasi sensum, seu non motum, ut qui habent solam fidem sine caritate. Rursum, aliqui sunt de anima, et non de corpore, ut catechumeni, vel excommunicati, si fidem et caritatem habeant, quod fieri potest. Denique, aliqui sunt de corpore, et non de anima, ut qui nullam habent internam virtutem, et tamen ipsi, aut timore aliquo temporali profitentur